

Voor overheid en politiek is de bankensector een paria

OPINIE – ARNOUD BOOT

Tien jaar geleden viel de Amerikaanse zakenbank Lehman Brothers. Daarmee begon de financiële crisis, die wereldwijd banken meesleepte, verzekeraars, bedrijven, werknemers, huizenbezitters en woningzoekenden, regeringen en parlementen. Hebben we er iets van geleerd? Vandaag deel 1: Arnaud Boot over de financiële sector.

Tien jaar geleden barstte de financiële crisis in volle hevigheid los. De ondergang van de Amerikaanse bank Lehman Brothers bleek een trigger voor een wereldwijde ineenstorting van het financiële systeem. Het bouwwerk bleek ongekend fragiel. In de moderne wereld van finance is alles met elkaar verbonden, geld flitst de wereld over. Ook bleken bijna overal in de wereld banken grote risico's genomen te hebben zonder voor goede buffers te hebben gezorgd.

Wie dacht dat het Nederlandse bankwezen stond als een huis kwam bedrogen uit. ING, ABNAMro en later ook SNS (en Rabo via het Libor-schandaal) kwamen in grote problemen. Nederland bleek een financieel waterhoofd, en bij uitstek gevoelig voor de crisis. Bankbalansen waren overmatig gegroeid door een ongekende stijging van (aflossingsvrije) hypotheekleningen en rentederivaten voor het MKB, en banken zaten met hun buitenlandse activiteiten midden in het moeras van internationale excessen.

Fiscale prikkels

En dat allemaal met minimale buffers. Zo zat ING met haar eigen vermogen onder de twee procent, wat betekende dat een twee procent waardedaling van haar bezittingen de bank meteen in de problemen zou brengen. Dat gebeurde ook.

Wat nu, tien jaar later, vooral opvalt, is het volstreekte wantrouwen tussen overheid en bankwezen. Voor overheid en politiek is de sector een paria. Een vechtscheiding is er niets bij. Dit kan niet doorgaan. De financiële sector is van groot belang voor een handelsland zoals Nederland. Wat is er aan de hand? Het korte antwoord is dat de politiek inzet op de verkeerde prioriteiten, en het bankwezen maatregelen uit de weggaat die echt vertrouwen en maatschappelijk draagvlak scheppen.

Eerst even terug naar het ontstaan van de crisis en het antwoord daarop. De deregulering van de jaren negentig van de vorige eeuw had geleid tot een ongekend financieel kapitalisme. Bankiers waren aan de macht, en overheden gaven zich over aan initiatieven zoals Holland Financial Center: finance moest gezien worden als nationale groei-industrie. De overheid was medeplchtig aan hoe zij met fiscale prikkels de excessen aanmoedigde. De rente-aftrek op hypotheekleningen maakte je een dief van je eigen portemonnee als je daar niet aan meedeed.

Het eerdere woekerpolisschandaal had een waarschuwing moeten zijn. Deze (jawel) fiscaal gefaciliteerde duistere beleggingen via verzekeraars zijn misschien wel het grootste financiële exces uit de Nederlandse geschiedenis. De financiële sector was met instemming van de overheid verworpen tot een verkoopmachine voor maatschappelijk ongewenste producten.

De politiek besteedt bijna alle energie aan discussies over beloningen van bankiers. Zinloos en ineffectief

Sindsdien zijn zeker zinvolle maatregelen genomen. Woekerpolissen zijn niet meer populair. De misstanden zijn eindelijk onderkend en de fiscale faciliteiten zijn afgebouwd. Via internationale afspraken is gewerkt aan het verhogen van de buffers waardoor risico's beter op te vangen zijn, en het toezicht is versterkt met een Europese toezichthouder voor grote Europese banken. Ook is de zorgplicht aangescherpt - financiële spelers moeten in het belang van de klant handelen. Het is echter de vraag of dit voldoende is. Zo zijn de buffers van banken langs elke historische meetlat nog steeds erg laag.

Bezien vanuit de stabiliteit van de financiële sector wringt er iets wezenlijks. Geld gaat flitsend de wereld over, waardoor, zoals in de crisis van tien jaar geleden bleek, alles met elkaar verknoopt is.

De 'ongrijpbaarheid' van finance is allesbehalve aangepakt. In haar advies 'De financiële sector en samenleving in evenwicht' riep de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) het bankwezen op om zelf publieke activiteiten waar we als land grip op willen hebben af te schermen van puur commerciële activiteiten.

Het mag toch niet zo zijn dat essentiële maatschappelijke faciliteiten zoals het betalingsverkeer en het beheer van spaargelden onderhevig zijn aan onzekerheid en risico en de wispelturigheid van internationale financiële markten? Waarom zijn deze niet veiliggesteld van de andere, puur commerciële activiteiten van banken? Op dit punt is er niets gebeurd ondanks vele adviezen - waaronder niet alleen die van de WRR, maar ook die van Britse en EU-commissies, en die van de Nederlandse parlementaire enquêtecommissie, de zogenaamde commissie-De Wit.

Gemiste kans

Dit is een (vooralsnog) gemiste kans. Afzondering van werkelijk publieke activiteiten geeft stabiliteit en kan het maatschappelijk draagvlak veel beter garanderen. In plaats daarvan wordt nu getracht via vele regeltjes en toezicht een internationaal commercieel/publiek verknoopt bancaire systeem in de hand te houden.

Dit is ineffectief, toezicht kan dit niet aan. Voor banken betekent dit niet alleen constant wantrouwen, maar ook een veelheid aan regeltjes, die haar opereren belemmeren juist ook waar speelruimte gewoon op zijn plaats is (het commerciële deel). En dat commerciële deel bestaat; kijk naar hoe tech-bedrijven zoals Google en Amazon, en Nederlandse equivalenten zoals Adyen het initiatief grijpen.

De politiek wast haar handen in onschuld. Ze negeert haar eigen parlementaire enquêtecommissie-De Wit, en komt niet veel verder dan schande te spreken telkens als er iets misgaat. In de tussentijd tracht ze electoraal te scoren door bijna alle energie te besteden aan beloningsdiscussies over bankiers. Zinloos en ineffectief. Dit klinkt misschien hard, en ja, ook ik vind dat topbeloningen waar ook in de wereld ridicule vormen zijn gaan aannemen, maar het haalt de aandacht weg van echte maatregelen die nodig zijn om de financiële sector in harmonie met de samenleving te laten opereren.

Arnoud Boot is hoogleraar financiële markten aan de UvA, voorzitter bankraad DNB en raadslid bij de WRR.

Auteur: Arnoud Boot

Bron: *Trouw* (Opinie), 15 september 2018,

<https://www.trouw.nl/opinie/voor-overheid-en-politiek-is-de-bankensector-een-paria~aca96527/>